

ACC. N.R **M.206**

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Folkminnen
från
Bara härad **III.**

Insamlade 1921 och 1922
av
Ingemar Ingers.

III. Smärre meddelanden.

ACC. N:R M. 206

I. Visor och verser.

Ungersvennen och de två flickorna.

Där gingo två flickor i rosenlund
de plockade rosorna röda
Den ena var rik, den andra
var fattig,
Den fattiga var så sorgsen och be-
drövad.

Den rika hon sade till den
fattiga så:
Varför är du så sorgsen min kära,
Haver du bortmistat din fader
eller mor,
Eller haver du förlorat din ära?

Nej jag har varken mistat
min fader eller mor
Eller här jag förlorat min ära.
Nej, jag sörjer mest för fager
ungersven,
Ty vi ha båda hållit så kära.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Ungersven han stod ej långt därifrån
Han hörde vad de flickorna
de talte.

Så bad han en bön till Gud
i himmelrik
Om han ville säga, vilken
han skulle taga.

Så hördes där en röst i samma stund:
"Den fattiga den skall du taga
Ty hon har sina rikedomar hos
Gud i himmelen
De bliven I värdiga båda."

d/
Ungersven han trädde av
busken fram
Och räckte den fattiga handen
Se här är min hand, min ära
och min tro
Och därtill mitt redeliga hjärta".

Bengta Johansson, Kabbarp 2, Tottarps socken (f. 1865). Hon hade hört den av sin mor, Hanna Jöns Johansson, född 1836 i Lomma socken, död 1919 i Kabbarp.

Fragment.

Av en annan visa, som Mor Jöns Johan sjöng kan Bengta Johansson erinra sig första versen:

Där stodo två flickor och planterade kål.
De tänkte så mycket på giftaremål.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

Bordsvers.

(Burlövs socken).

Tacka Gud for mad å mätte
(Mest for syppen, som ja ingen fick)

Skéen före, å faded bagette

Hadde ja mer fåd

Så va där mer i mej gåd

Men etter ja ente mer fick

Så va där ente mer i mej gick.

Anm. Ovanstående vers finnes utbredd över hela Skåne.

Barnrim.

De flesta hörde jag i min egen barndom. Rimmen meddelas i alfabetisk ordning.

Adam å Eva

Slos me itt par sleva

Adam to slöven

slo Eva i röven.

|||||

Du å ja å vi två

segla i en träsko

Når vi kom te Kypenhamn

Då vaträskon foll å vann

Når vi kom te Rom

Då vaträskon tom.

(Sjunges till Kreutzerpolkans melodi.)

E de du?

Ja de e de.

Kommer du nu?

Ja de gör ja.

Vill du ha mej?

Ja de vill ja
för du e så snäller.

Fatti man
gick på strann
tiggde sina bida fram.
Fick han nåd,
så tacka han,
å fick han ente nåd,
så sa han de va skam.

(Användes vid räkning till "lega gömme".)

Hadde ja, hadde ja,
kängor å galoscher
Skolle ja, skolle ja,
allri gå me tofflor.

Har du ont i maven
Så gå ti Pär i haven
Å sätt di po en sten
å gnava po itt ben,
såbler du bra i maven.

Hår bor vivan 1) ?
Höjt oppe i pivan.
Va skyttor²⁾ hon där?
Varpor ägg.
Hår många?
Vicka ska ja ha,
di söde eller di sure?

1) vipan.
2) sköter.

Kise, kise Måns
Hår va du i jáns?
Ja va borte i bäcken
Slo min far i nacken
me en kylla,
så han rylla
me itt brö,
så han dö.

Kise, kise Måns,
Hår va du i jáns?
Ja va ti Pär Måns.
Va gjore du där?
Ja tvätta klär.
Va fick du for de?
En fläskasvär.

O, Susanna!

Vill du gifta dej me mej!

Då så köver ja en spegesill,
å delar den me dej.

Sidder ente kjarringen po gäred?

Å skiner ente solen po himmelen blå.

Va ska vi lega?

Ta katta-rompan å stega.

Viter häst

sto' på stall

(Räknerim.)

10

Verser då man gissar nötter ("sjätter nyddor")

U

om julen.

NP

V

(A. håller nötterna i handen och frågar. B. svarar.)

- A. Min so luntar i skogen.
- B. Min springor etter.
- A. Här många grisa har hon me si?
- B. (uppgiver det antal nötter som han gissar).

A. Nu e de jul.

B. Då kommor ja ti dej.

A. Hår många gånga?

—
A. Nyddor i hänne.¹⁾

B. Alla mina

A. Hår många?

—
A. Odda ellor jämt?

B. Alla mina.

A. Hår många?

—
1) Detta uttryck är märkligt därigenom att där förekommer det arkaistiska uttrycket "i hänne". "Hänne" är en gammal annars obrukslig dativform av ordet "hån" eller "hann" (hand).

II. Ordspråk och talesätt m.m.

Ordspråk ("ortöj") och talesätt.

A, de e lia ljust om en time. (Svar på uppmaning att skynda sig).

- All mad e go, å allt arbéje e rälet.

Bøj vidjan men hon e grön.

De skolle du slopped

å frågad (=Angår dig inte.)

Den klockan går for skräddaren å skomagaren. (om en klocka som aldrig går rätt).

Di trode ente, ad mannen va galen, förän han åd å sjong.

Där e grönt blo i färsinga. (Färsing = invånare i Färs härad).

E du fydd i Fjyntarp?

("Fjyntarp är ett ortnamn som är bildat till adj. "fjynti" = fjantig, tokig.)

E han ente så himmelshöj

Så va han som tes mer

rompe-dröj. (desto mera rumpedryg; om en kort och undersätsig människa)

En gång så skynga ja
mej å då falt ja. (Svar på uppmaning att skynda sig.)

Färsinga, färsinga, tröjan svårt. (Svårt = svart).

Han e ude å betaler en jyng. (Om en som är "på huset" Jyng =
göing. Göingarna voro ganska
ringaktade.)

Lörda kommor titt å tätt,
men sönda kommor aldri.

Når aria katta får reved sking
så går di himm.

Når di farjar valmal i Kövenham, så kan di sko hästa i Skåne.
(D.v.s. när det var mycket mörkt över sjön, så kunde man vänta
sträng vinter. Uttrycket begagnades av snickaren Jöns Johansson
i Kabbarp, f. 1826 död 1910. Han var född i Svarte Hjärup av
Uppåkra socken, beläget ganska nära sundet.)

15

Nu brännor ni nesan å
dan. (Nu bränner ni näsan av dagen; sades till dem som
tände för tidigt om kvällarna.)

16 a.

ACC. N:R

M. 206

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

Nu har du lämt trivsebiden. ("Nu har du lämnat trivsbiten"
d.v.s. den siste biten på tallriken, som förorsakade
vantrevnad, om den lämnades.)

16 b.

Nu kan vi vänta ad de
bler böst, for de molnar
i Hylie-krågen

eller

Nu kan vi vänta po räjn,
for de molnar i Hylie-krågen.

(Nu kan vi vänta att det blir oväder, för det mulnar i
Hylliekroken". Från Hyllie-kroken i Oxie härad anses
ovädersmolnen komma.)

Ongdomen rasar sa'
kjarringen når hon hoppa
övor boss-stråed. (Halmstrået.)

Sjång ente så tilia po
marenen, for då kommor
du te å gräda ingan kväll.

Skräpporna vöjsor höjt.
("Skräpporna växa högt", om skrytsamma människor.
Skräppor är annars namnet på ett storbladigt ogräs.

(Lappa.)

Spotta i näven å ta
frist i!
("Spotta i näven och tag friskt i!")

Vi har frit ljusa-sitt om dan.
(Ljusa-sitt = belysning.)

Situationsuttryck.

Folkliga svordomar.

A i dråن.
A i honda.
A lappri.
Bevars!
Fy for en hong.
Fy for Sören.
Halle da!
Harre Je!

Ij, bevere mi väll.
Ij, de va drånan.

Jagu (Endast obetonat: Ja har jagu allri sitt han.)

Ja gånn.

Ja min liv.

Ja min sjant.

Ja min sju.

Jo, ja menar ded!

Jäkla abor!

Jysses Karna.

Jysses kåss.

Kåss beware mi väll!

Kåss i Je!

Kåss i Jysse namn.

Kåss Karna! (Förvåning.)

Nä for honda.

Nä Gu.

Nä Gånn.

Nä min liv.

Nä min sjant.

Nä min sju.

Nä ente for allt smör i Smålan.

Några skällsord

och förklenande benämningar.

Böbbe

Dövel. A din dövel!

Höre: A, din höre du e!

Din gamle höre! (Ordet betecknar förr en kreatursvaktare, men användes nu endast som skällsord.)

Kitta grå (Till kvinnor som ha nämt Kjersti.)

Kältring

Manna-honda

Mostor Mellgompa (till småflickor)

Möj-hong el. mög-hong.

Pågabid

Pågablära

Raga: A, din rälia raga!

Skit-so

Skramla (pratsamt fruntimmer)

Skrå : Ja de e ett kynnt skrå (En beskedlig stackare.)

Skompenskod: Här går ja som ett skompenskod. (När någon känner sig tillbakasatt.)

Sladdor-Mätta.

Slynta (Slarvig flicka).

Snäll-post (fruntimmer som gärna hör och utsprider nyheter och förtal).

Tösabid

Tösastänta.

"Vedernamn".

"Vedernamn" givas antingen för att kunna skilja åt personer med samma namn, eller också på grund av någon framträdande egenskap. Här följa några exempel.

I Åkarp, Burlövs socken, bodde under 1800-talet två åboar med namnet Nils Nilsson, nämligen Nils Nilsson å n:r 3 (1814-1876) och Nils Nilsson å n:r 7 (1818-1891).

De kallades "Nore Nels Nelsen" och "Söndre Nels Nelsen".

Den sistnämnde har jag ^{även} hört benämnas "Sönnorfar" (Söderfar). Nils Nilsson å n:r 3 hade en son med samma

namn, som är född 1847 och ännu i livet. Han kallas fortfarande "Nore Nels Nelsen" ehuru ingen motsvarande "Söndre Nels Nelsen" numera finnes.

Anders Åkesson å Kabbarp n:r 5 i Tottarps socken (1823-1901) hade en son och en svärson med namnet Per. Den förre, som hade övertagit fädernegården kallade han "Pär där himma", och svärsonen, som hade en gård i Hjärup, "Pär i Hjärup". "Pär där himma" blev snart förvrängt till eller uppfattat som "Pär i himmelen" och detta vedernamn fick Per Andersson som var född 1846 behålla till sin död 1922. Han hade sålt sin gård några år förut till en Lars Andersson som nu kallas "Lars po joren".

Begravningsgillet efter Per Andersson hölls i hans gamla gård, och då fick man höra folk säga: "I da e där begravning ettor Pär i himmelen hos Lars po Joren".

I Sunnanå, Burlövs socken, bodde en man som kallade sina döttrar "Höjnacka" och "Röttoppa", tydligtvis efter deras utseende.

Lars Persson i Lilla Mölleberga, ett mycket omtalat original, som levde i förra århundradet, kallade sina barn således: "Karbissa", "Slättnacka" och "min son Drynt".

Ett vedernamn kan också uppkomma av en tillfällighet. På 1880-talet hade en gosse i en skola i Burlövs socken tagit sig för att stoppa halm i byxorna, för att läraryrinnans käpp icke skulle taga så hårt när han fick "pryl". Lärarinnan upptäckte detta och plågade sedan honom således: "Kom hid, Hans boss-i-röv".
(Boss = löshalm)

Benämningar

på folk från andra härader

och landskap.

Efter häraderna benämns: Färsing, Jyng (Göing) och Torning. Om göingarna användes också uttrycket skobó (skog-bo), vilket f.ö. kan beteckna en person från norra och mellersta Skåne i allmänhet. (Skoböjden = Skogsbygden.)

Vänd!

"Söner-léen" och "Österléen" beteckna resp. sydvästra och sydöstra Skåne.

Benämningarna "Halling" (Halländning), Smålänning och "Ves-jytte" finns också hos de gamla, men en person från norra och mellersta Sverige kallas vanligen "Opplänning" och hans uttal "Opplänska". Sverige norr om Skåne kallas "oppad lanned" (uppåt landet.)

Slutligen bör anmärkas, att "Stockholmare" dels betecknar en huvudstadsbo, dels är namn på den i trädgårdarna odlade krasseväxten.

Talesätt om färsingar och göingar äro anfördta å sid. 13 och 14.

Gåtor.

Kan I vidda va de e, som går bodde natt å da, å allri hingor
fars bärinne? En klocka.

Rong som solen,
svårt som joren? Ett pannejärn.

Va e de som går te vanns å lämnor buen himma? (Och lämnar
bukten hemma). Pudevåred. (Dynvaret).

III. Sägner.

Bara kyrka.

Bare kjärka e mied, mied gammal. Den hiddor Helia jomfru Maria.
Den liggjor höjt oppe po en backe, så den har begåd si i synda-
floden.

Bara -

Ovanstående är ett exempel på frånvaron av kronologi.
Begå si = skonas, bliva räddad.

Blacka - sten.

31

Blacka-sten, så hiddor en stor sten, som liggor i skäled
mellan Kastorp å Hjärop - ja där e åsse itt ställe i Hjärop di
kallar Blacka-ställed. Den stenen kan luta nybágad brö. Den
stenen har gjort, ad longa domkjärka allri ble färi. De va där
en som hidde Finge hadde säjt; han slänjde den did i sitt flätte-
bän. Där va fem markaskäl mättes i den stenen.

Lomma s:n. Elna Jönsson. Vinstorp.f.1848.

Stenen som är ovanligt stor efter slättens förhållanden, ligger i pi~~lle~~vallen, som utgör skäl mellan byarna Karstorp (Lomma socken) och Hjärup (Uppåkra socken). *Tägern töde ha inkömit till Hyby på grund av förgeling med Højby på Seland.*

"Geheralerna på Hyby".

Där bode två fröknor po Klågorps går, å di va forlåvade me två generalor, som bode po Hyby. Men så ble di kje å 'ed å ville ble fri for dom. Å så kom di överens om å morda dom ve otesången i Hyby kjårka. Den ena systoren morda sin fästeman oppe ve altared. Men då ble den andre fästemannen räddor å så schappa han. Men när han kom ud i vapenhused, så ble han osse mordad, for där sto hans fästemö po lur bag daren.

I Mosshéddinge by där lå nån gåra, som hörde ti Klågorp. Men di ble skängta te Longa domkjårka te forsoning for brottet.

Hyby.

888888888

En utförligare uppteckning av denna sägen har tidigare gjorts av Eva Vigström. (Tryckt i bd VIII av Svenska Landsmål, som innehåller hennes samlade uppteckningar.)

I Höjby i Odsherred på Själland berättas också denna sägen med alldeles samma omständigheter som i Hyby i Skåne. (Egendomligt nog äro namnen Höjby och Hyby identiska. Det skånska Hyby har fördom skrivits Höjby).

Likheten framgår ännu mera vid en jämförelse med Eva Vigströms mera detaljerade uppteckning. Min uppteckning, som är av betydligt senare datum (sägnen berättades mig okt. 1920 av snickaren Nils Hansson från Klågerup, Hyby socken, som jag träffade av en tillfällighet), är mera kortfattad. Den har dock medtagits här för att påvisa sägnens förekomst jämväl i Höjby på Själland.

I Höjby omtalas, att gården, där de adliga jungfrurna bodde, hette Burö. Burö är också det forna namnet på Klågerup.

Højby kyrka var bannlyst i sju år efter mordet; detsamma var fallet med Hyby kyrka, enligt Eva Vigström. Likaledes omtalas på bågge ställena, att händelsen sedermera blev framställd i en målning på korväggen. I Höjby på Själland skall denna ha varit synlig ännu på 1700-talet, och i det skånska Hyby, skall den efter att ha varit överstruken, ånyo blivit

34

35

synlig efter gamla kyrkans brand 1876.

I här föreliggande uppteckning tillkommer en uppgift, som saknas hos Eva Vigström, nämligen att fröknarna på ~~en~~ Klågerup, för att få brottet försonat, skänkte några gårdar i Mosscheddinge till Lunds domkyrka.

Slutligen bör anmärkas, att benämningen "generaler" troli - gen har tillkommit under nyare tid. Den danska versionen har ordet riddare. (Uppgifterna från Höjby på Själland har jag dels ifrån en vistelse på platsen i sept. 1919 dels från Traps beskrivning över Danmark.)

¶ "Provsternes beskrivelse over Skåne" av år 1624, som tillkom på föranstaltande av den köpenhamnske lärde Ole Vorm, har prästen i Hyby lämnat flera lokalhistoriska upplysningar om sin socken (i motsats till de flesta sockenbeskrivningarna från Bara härad, som inskränka sig till ett uppräknande av byar och gårdar). Här finner man denna uppgift: X

/Anm. av I-s. Sägningen torde ha inkommit till Hyby i Skåne genom någon präst som lärt känna sägningen från Höjby på Seland./

X

"I Vinningetorp skall ha varit en riddare, vid namn herr Truls, varom inbyggarna ha en visa, vars döttrar skall av rövare vara våldtagna, då de ville gå till Bara kyrka".

38

Hr. Holger på Heckeberga.

Han hidde Holger Dansk, å han lo sko hästen i söll-sko, å de ble kongen galen for. Så va han inge i Kypenhamn å kongen lo halshogga han. Å di bant hoeded po han me rimmor å satte han po hästen. Så kom di himm me han. Så går fruen ud po gårren å sior: "Entan är min man syppen eller såvor han". Så skolle di te å se ettor, å då va hoeded å.

Så ble hon så ke å ed, så hon befallde kosken å spänna fårr å di körde ud i sjöen å sänjte si.

Å vidd harren, di tarr ente bo po slotted, for där spöjar så farlet. Di bor ude po Skåwgår.

Lyngby.

Om denna händelse, som inträffade på 1520-talet, har där fördom funnits en visa (tryckt i "Teckningar och toner ur Skånska allmogens liv, utg, av Skånska landsmålsföreningen,

39

Lund 1889, sid. 68-71 med bifogad historisk utredning).

Visan är nu bortglömd, men sägner är ännu känd i Lyngby och Genarp. Ovanstående berättelse är efter mor Nils Nils i Kyrkebyhusen, född 1848 i Lyngby socken.

Om Karstorpa-högarna.

(Trenne åtthögar å Karstörps ägor, Lomma socken, nära gränsen till Åkarp i Burlövs socken. Högarna äro numera belägna inom Svanetorps gårds park. Svanetorps gård bildades på 1870-talet av några mindre hemman i Karstorp.)

Där bode en skomagare i Kastorp å han kom gåenes ifrå Ågarp en kväll. Å när han kom te den mittorste å Kastorpahöjarna, så konne han ente komma fram. Där va så nied me svin. Di sprant om benen po han. Han gick där å potta (knuffade) me svin hela natten.

Där bode en man som hidde Lars Bäjntsen. Di hadde inbjillad han ad där skolle va nåd i en å höjana. Å han hadde en toltre kara, som sto å grava å hogg en hel vicka, å di konne ente få tre alna jyft, så di måtte begi ed.

Mor Marna Eriksson, f. 1842. Sunnanå, Burlövs s:n.

Ja tyckes liasom ad di prata om ad där va nåd så där ve
juletid. De mings ja som liden påg. Ja va där oppe me en ryk-
tare, å han sa di dansa där å där va ljus. Å ja va rädd å sa:
"La voss gå himm ingan kväll".

Anders Persson, Åkarp, f.1859.

Om Kyllinga-hönan.

(En stendös å en backe öster om Mölleberga kyrka, som en-
ligt sägnen ett troll lagt i sitt strumpeband och kastat emot
kyrkan.) /Förut omtalat i Lars Perssons berättelse./

Di snacka om, ad där va en hynna gick å skrocka. Di skolle
byggja te Bäjnt Nels i Möllebarja. Å så to di sten där ifrå
Kyllinga-hynnan. Men värinta maren så va de närrfalled där di
böjde. De talte di om, när ja tjente ude i Skammarp.

Bara.

Lomma gamla kyrka.

Ja nu e de länge sin ad di välte vår gamla ~~k~~jårka, men hon
hadde ståd ingan syndafoden. De sa di.

Elna Jönsson f.1848. Vinstorp. Lomma s:n. (Lomma gamla
kyrka revs 1871.)

42

43

Mångla-sten.

Där va troll å slo en sten imod Hyby Kjårka. Den liggor ve Hesslebarja å hiddor Mångla-sten. Den påstår di, ad di hadde kastad ifrå Romeliklint imod kjårkan.

Vaktm. Nils Larsson, Hvilan, f. i Lyngby 1874.

44

Romeleklint.

De va i Jyddelöv där va en konjörelse skolle lesas opp i kjårkan nyårsdá. Där va en man bode i itt hus, å om ente konjörelsen ble lest opp nyårsdá, så fick han ente bo där länjor. Å den kom ente, å han måtte opp te Stockholm å hänta den.

Å den ble ente färi förän nyårsaftan. Å han trode ad de va forlorad for han. Å han gick där po gadorna i Stockholm. Så träffte han en man där, å han frågte han om han ville ria me han, så konne di få sällskáp himm.

Å de bar åsta. Så kom di te Long, å där snobbla hästen övor Longa domkjärketorn. Så kom di te Jyddelöv å han ba ajö me han, å sa, ad han skolle gästa i Romeliklint po natten.

Han hadde säjt ti han, ongor tiden di re, ad "nu siddor din kvinga å dina glytta å edor gröd där himma".

45

46

Å konjörelsen ble lest opp i Kjårkan nyårsdá. Å när han
sa ed for prästen, hoden han va kommen himm, så hadde han
säjt ad "den gången va den onde go". Nils Larsson.

Samma historia har jag hört i Tottarps socken om "Burlöv
möllare". Se även sägnerna om Romeleklint i "Teckningar och
toner ur Sk. allmogens liv" (Lund 1889 sid. 25.)

Silketången.

(En jord som tillhör Kyrkeby prästgård.)

Där va en fru som bode po Silketången, hon hadde en går där.
Så en da kommor hon te prästagåren å sa där hadde skidd en
såden stor olýckja. Där va en hynna som hadde varpt ett vinjel-
ägg /Ägg utan skal, ansågs olycksbådande./ Å när hon kom himm,
så va gården sjonken. Å där ble itt kjarr-holl där gården hadde
liggjed, så har di säjd.

Så me desamma skängte hon Silkjetången te prästagåren. Där
lå en flador sten po kjärkegolled å de skolle va övor hinge.

Fru Boel Jöns Hansson, Kyrkeby, f. 1844.

Såsom ett bidrag till tolkningen av det egendomliga namnet "Silketången", bör nämnas, att namnets senare led kan vara identisk med det danska ordet "tange" = utsjutande udde, landtunga. Silketången är nämligen belägen inom en bukt av Sege-ån.

IV Folktrö.

Spökhistorier m.m.

/Meddelanden upptagas i alfabetisk ordning./

Bäckahästen.

Bäckahästen han va vid. Vi så han allri, men ja kommor ihu
så rädda vi va for han.

Elna Jönsson, f. 1848. Vinstorp, Lomma s:n.

Elva-vagnen.

Elva-vagnen, som jag hörde omtalas i min barndom, skulle komma på stora landsvägen genom Åkarp och Kabbarp varje natt kl. 11. Där sutto spöken i benrangels skepnad, som fingo åka där till straff för något som de gjort.

Bengta Jöns Johans' som bor i ett hus å Kabbarp nr 2, invid vägen, har omtalat, att då de förr i tiden hade besök av grannar, som stannade där länge på kvällen, så väntade de att gå till dess de trodde "Elvavagnen" hade kommit förbi. "Ja tårs ente gå himm nu", for då kommor Elvavöjnen".

Försiktighetsmått.

Bengta Jöns Johans (f. 1865) omtalar:

"De ska du ente gjårra, for de e ente bra", sa di så titt för. Di hålt så väl reda po, vicked som ente va bra. Å så skolle di gi akt po månen, om den sto i ny ellor nedan.

Man bör t.ex. undvika att hålla en tom vagga i rörelse, li- kaså att blåsa upp en påse och sedan smälla den itu. Det är inte bra. (Egen anm.)

Hicka.

Når man har hicka, så e där nån som tänkor po en.
Tottarp.

Jormålare. (Lantmätare)

Mor Nils Svens, Kabbarp 1, Tottarps s:n (f. i Kyrkheddinge 1855), har omtalat följande:

Men hännad ve Hedдинże, där ja e fydd, där så ja så titt som di ~~lu~~ me ljus å länkja å målte joren. Å de va så rälet å se. De va imellom Tröllstorp å Albärta västrevång, å där sprant di så mied så. De skolle ente va gjort rekted, å därfor så lu di i skäled. 23/6 1922.

Räv skjutes.

Når man har skoded en räv, så vänner han si om å går nånna fjed imod den som har skoded han, fören han faller.

Tottarp. (Dec. 1920)

Spökhistorier,
från Kabbarp n:r 1.

F.d. spinnaren Jöns Nilsson, Kyrkoby, som är född i Kabbarp

1840 + 1927, berättar följande från sin fädernegård, en egen-
dom på 60 tnlđ, där det finns många kärr.

Nårr-ad ve kjarren va där nåd som råfte. Ola! sa de. Så va
där en möllare som hidde Ola, han trode di råfte po hann.

Nåd va där, for krumannen å ja vi gick där å skod ännor om
kvällana. Å vi sad väl itt par famna+frå kjarred. Så kom där
itt djur tvärt imellan voss å tvärt övor vanned, de plaskte
så dant i vanned. De va mårرت, vi konne ente se vidare va de va
for nåd.

Så va de ente slut me de. Så när vi kom himm, ve den synnre
trägären, så ryste de i päreträed så förfärdelet. Vi kröv opp
po stentäpped å skolle se om där va tjylland; men där va ente nåd.
De va fyst ve kjarred vi hörde ed, de va liasom de forfyllde
voss den kvällen.

Fru Boel Jöns Hansson, Kyrkoby, syster till Jöns Nilsson,
omtalar också de mystiska ljuden som möllaren Ola hörde ner-
ifrån kärren och tillägger:

Men en gång han va ude ä säjla å /säjla å = segla av, avtaga
segeln/ möllan, så sto där itt ljus opp ad han å ljuste han,
man han säjla å.

Ellas vidd ja ente nåd i mitt himm, mer än far skolle byggja
en hynsa-hodda en gång, å den skolle va å bräder. Di hadde
ställd alla brädorna te torres opp ad taged ve den ystra länjan.

Å när vi hadde ligged itt lided gråne, så lo de som alla
brädorna rylla. Så kalla mor po far me doktia tag: Nels! Nels! -
"De ska du ente bry di om", sa far.

De lo som alla brädorna rylla, men di sto po sin plass om
marenen.

Anm. Detta skedde på 1850-talet, då Nils Larsson (1811-1858)
hade Kabbarp n:r 1. Han lät helt bygga om gården, som sedan
ägdes av hans äldste son, Nils Nilsson vilken 1915 sålde den-
samma. Den omtalade möllan (sid. 55, 56) byggdes också av
Nils Larsson. Nordväst om gården planterade han en park, den s.k.
Firrelyckan (Furu-lyckan), om vilken jag har hört skolbarnen
säga att " i den parken e där spöge". Vid inkörseln till går-
den ligger en liten byggnad, kallad "malstan" (där förr om malt
bereddes) där det också har spökat.

Det är alltså många spökerier som ha försiggått å Kabbarps-
gården. (Gården är icke belägen i själva Kabbarps by. Den er-
höll sitt nuvarande läge vid "utbrytningen" år 1814.)

Vagnmakaren August P:son Theorin (f.1859), som bor mitt
emot gården, har omtalat följande om ett av Nils Larssons
byggnadsföretag:

58

59

Når Nels Larsen ~~han~~ böjde lo-länjan, så to di fyllninj te länjan ifrå backana ude i marken. Men di fickj injen ro om nättorna, där va såddent levorne, så di ble tvongna å köra den joren ud i marken igen.

Tirupa-käringen.

Den mycket omtalade Tirupa-käringen sades hålla till i utkanterna av Tirup (by i Tottarps s:n) och på angränsande byars marker. (Se vidare Lars Perssons, H. Almgrens, m.fl. berättelser)

Tirupa-käringen ~~villde~~ ställde till mycken förtret. Hon "vände synen" på folk, förvillade dem o.s.v. Hon var så lång så ~~hon~~ fick bocka sig ner om hon ville titta på folk. Även i Åkarps, beläget $\frac{1}{2}$ mil från Tirup, var hon omtalad i mitten av 1800-talet, enligt uppgift av mor Måns Ols, en av Åkarps äldsta invånare:

"Tyropa-kjarringen, den har en väll hörd talas om, a jo! Når di va ude å körde, så kom di po galna väja. Å när di kom himm, Så frågte di dom vaforr di hadde vad borte så länge. Å

då svara di, ad di hadde vad for Tyropa-kjarringen".

Varulvarna i Arlöv.

En knappt 40-årig arbetarhustru i Kabbarps Norrevång tror ännu på varulvar. Sedan hon omtalat den gamla kända historien om varulven och hans hustru på höstarbetet - som icke här behöver upprepas då jag har tre uppteckningar därav på andra stället - så fick jag höra följande ifrån Arlöv, där hon är barnfödd.

De va den gamle fjärdingsmannen därude, han hidde Annors Nelsen. Di snacka om, ad han va vårúl. Å sant va de åsse; han va så forréven om hännorna. Ja har vad fårr han flere gånsa. Om kvällana så glå han i en holla ve gamla skolan. Där har ja både hörd å sitt han. Han pev så rälet. Ja mings så räddor ja va när ja skolle där forbi.

Så va där Jören höre,/Höre= kreatursvaktare./,där ude po Arlövs hed. Han va åsse vårúl. Där va en tös som va i omständigheter, å hon hadde vad po dass en kväll. Å när hon kom ud däri-frå, så va där en hong som bed na i kjolana.

Å dan darpó så hitte di hos hann lasana å hinges kjola.

Anm. F.d. fjärdingsmannen Anders Nilsson i Arlöv, död den 30 april 1922 i en ålder av 89 år och 7 månader, var en av de siste i vår tid levande som sades vara varulv.

Emellertid lär där finnas en i Burlöv och en lantbrukare där plägar varna fruntimren för honom.

V. Kulturskildringar.

Hoveriet vid Heckeberga,
sådant det ännu förekom på 1890-talet.

Berättat av vaktmästare Nils Larsson, Hvilan f. i Lyngby 1874.

Hobönnerna di gjore dasvárke po Hickebarja goss. Di kalla dom ettor ställen där di bode. /Se sid. 66/ Så skolle di fram te Ginnarps kjárka om såndorna, å där sto lafoden å räckna opp dom ettor gudstjensten. Han hadde en hel läxa, men ja kommer ente ihu allt:

Potten å Knavren

Ska gå ^{av} frn te gáren å ha me si

borr å navre

Krister Skromma

Ska åsse komma

Annors Damm

Ska åsse fram

Då gjore di vissa fruentimmors-da å vissa karra-da. Å di skolle va ve gären när solen gick opp å fickj ente sluta förän solen gickj närr. Där va många som hadde en hel mil å gå himm, så di bryde si ente om å lägga si, di fick bara tid å sätta si närr. Men himm måtte di jo ändân, for å hänta mad.

A många som hadde lant å gå, di ble där i blann for natten, di såv po hjällen, å hadde mad me si for en toltre da.

Iblann ble di kallade opp te baronen for å få pryl. Men där va en 66
en som sa: "Ja tar allri imod pryl" å han gick allti me en tjyva p
po si.

Vänd!

Namn på några torp under Heckeberga, efter vilka
deras innehavare benämndes:

Kocka-hused; Kocken, Kockapågana

Lie-hused; Liehusaren, Liehuspågarna.

Pottenborr; Potten.

Knavringahused; Knavran.

Skromhused; Christen Skromma. Damstorp; Annors Damm.

Åldermans-institutionen.

Jöns Andersson i Åkarp, Burlövs s:n, f. 1857, åbo å Åkarp n:r 8 1882-1922, har lämnat följande meddelande om åldermans-institutionen, som upphörde på 1880-talet.

Där ble vald åldorman värt år här i byen. De va fastelanns-månda ad di skifta, å då hålt di åldorsmansgille. De hålt di hos hann, som hadde vad åldorman de sista åred. Å så skolle di fylja den nye åldormannen himm, de vara i två da. Di hålt nock en trellefira åldormansgille ettor de ja hadde tad imod ställed här, å de e fårti år sin nu. Men sin har här énte vad nåd åldormansgille.

Anm. Åldermansinstitutionen finnes ännu kvar i många skånska byar, även i trakter med ganska moderniserad kultur, såsom i Knästorp vid Lund och i Lockarp $\frac{1}{2}$ mil söder om Malmö. I allmänhet existerar den huvudsakligen såsom en form för samkväm mellan "mannarna".

I Skånska Dagbladet får man då och då se notisen från åldermanssammanträden i Östra Sallerups socken, Frosta härad, och likaså från fiskelägena vid Östersjön. (Brantevik m.fl.) där de ännu tycks fylla sin gamla uppgift.

Maj-sjungning i Åkarp.

Arbetaren Anders Persson, som är född i Åkarp 1859 och som 1881 deltog i den sista majsjungningen. Kan av majvisan, sådan den sjöngs i Åkarp, erinra sig begynnelse- och slutverserna:

Godafton om I hemma är

Maj är välkommen

Förlåtom oss, om vi väcker Er

Sommaren är så jyfflig för
ungdomen.

"Så tacka di for va di hadde fåd".

Godnatt och tack för vad vi fått

för gåvan den var god och flott (!)

En ann har bärra vad me en gång å sjonged, å de va den siste gången vi sjong maj. Där kom en 3-400 man ifrån Låmme å Alöv for å höra po, for di hadde jo fåd reda po ad vi skolle sjånga maj, å di fyllde me voss frå ställe te ställe. Vi hadde klari-
nett te mosik å kulörta lyktor ifrån Dannemark.

Vi fick hela stora hackelse-kårra me ägg å brökágör å ost
å lammakyd. Vi hålt gilled där himma te vårt. /Gillet brukade
eljest hållas om pingsten./

Fastlagsfirandet
i Åkarp.

Så stack vi pröjsen å to ringa te fastelánn, de gjorde vi inú en tid därettor. Di klädde ud hästana me kransa om halsen å små fanor i hoesttolana. Vi re i en ronning po Ola Jyns plan, å to ringana me florettor, di hängde po staga.

71

Men ingen ad di fondera po å ta ringa, så hadde di en flaska i en tynna. Så skolle di slå den tynnan itu. Ja min far tala om ad di hadde en katt i tynnan po härs tid, men de ble forbjuded sin, å så hadde di en flaska i ställed.

De va en gång när di hadde katt, så levde han inú när han for ud å tynnan. Så ble katten rädd å satte si oppe po en möllevinge å där konne di ente ta han.

Ann. "Sticka pröjsen var en lek, som på 1870-talet kom ifrån Danmark till Väst-Skåne. Den efterträdde då det gamla fastslagsnöjet att slå katten ur tunnan. "Pröjsastickning" är en slags ryttarlek.

72

Anders Persson omtalar att man på senare tiden hade en flaska i tunnan i st.f. en katt. Hans far, Per Andersson

(1810-1890) kunde minnas den tiden då de hade en katt. På vissa orter hade man katt ännu längre. I J.E.Rietz' dialekt-lexikom (1867) finnes under art. katt uppgiften: "Slå katten ur tönnan", en ännu i Södra Skåne bruklig barbarisk lek under fastlagstiden.

- När leken för sista gången utfördes i Burlövs socken, på 1890-talet, hade man också en levande katt på det gamla viset. Detta var dock endast ett tillfälligt återupplivande av den gamla leken.